

**GLOBALLASHUV DAVRIDA YOSHLAR MA'NAVIY KAMOLOTINI
TA'MINLASHNING IJTIMOIIY VA MA'RIFIY
XUSUSIYATLARI**

Akbar Saitkasimov

Jizzax davlat pedagogika universiteti "Falsafa, tarbiya va huquq ta'limi"
kafedra professori, falsafa fanlari doktori

Jahongir Ismoilov

Jizzax viloyat ichki ishlar boshqarmasi mayori,
Samarkand davlat chet tilar instituti tadqiqotchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada globallashuv davrida yoshlar ma'naviy kamolotini ta'minlashning ijtimoiy va ma'rifiy xususiyatlari, yoshlarimizni globallashuvning murakkab sharoitida jamiyatdagi ma'naviy tarbiya jarayonlaridagi hatti-harakatlarini ta'minlash borasida ilmiy fiklar yoritilgan.

Kalit so'zlar. Globallashuv, yoshlar, ma'naviyat, ma'rifat, ma'naviy kamolot, milliy yuksalish, ma'naviy tarbiya, mafkuraviy tahdid.

Abstract. This article describes the social and educational features of ensuring the spiritual maturity of young people in the era of globalization, scientific opinions on ensuring the actions of our youth in the process of spiritual education in society in the complex conditions of globalization.

Key words. Globalization, youth, spirituality, enlightenment, spiritual maturity, national growth, spiritual education, ideological threat.

Xalqimizning tarixiy-ma'naviy, milliy qadriyatlarining chuqur ildizlari va milliy yuksalish g'oyalarini yoshlar qalbiga singdirish orqali ularning Vatanga munosib fuqaro bo'lishga mas'uliyatlari oshadi. Chunki ma'naviy qadriyatlar yoshlarni vatanparvarlik, insonparvarlik, milliy g'urur va iftixor yo'lida tarbiyalaydi. Shuning bilan birgalikda yoshlarda Vatanni his qilish, unga sadoqat bilan xizmat qilish, kelajagi uchun doimiy ravishda qaygurish kabi xislatlarni ruyobga chiqaradi. Yoshlar qalbida millat, Vatan, ajdodlar ruhi oldidagi burch va tuyg'ular qanchalik chuqur joy olgan bo'lsa yaratuvchilik, kurashchanlik va tashabbuskorlik xislatlari paydo bo'ladi.

Shuning uchun ham mamlakat taraqqiyoti va istiqboli uchun jon kuydirishning mazmun mohiyatini yoshlar ma'naviy barkamolligi, uning har tomonlama aqliy, intellektual qobiliyatlari, bilim va salohiyati bilan belgilanadi. Bu borada Vatanimiz tarixiga oid "Mustakil O'zbekiston tarixi" kitobida quyidagicha mulohaza kilingan: "Biz tarixning aynan burilish davrida yashamoqdamiz. Ana shu burilish nuqtasining o'ziyoq tafakkurimizni, tor dunyoqarashlarimizni, har tomonlama chegaralab qo'yilgan tushunchalarimizni o'zgartirishni taqoza etmoqda. Uzoq yillar davomida bir qolipdagi hayotdan beixtiyor olis o'tmishni eslashga, uni o'rganishga, o'zligimizni anglashga kuchli ehtiyoj tug'ildi. Ichki bir tabiiy kus million-million kishilar qalbida mudrab yotgan tuyg'ularni harakatga keltirib yubordi. Natijada odamlarning hayotga munosabati o'zgarib, o'z taqdiri bilan bog'lik bo'lgan zamin istiqbolini o'ylashga zarurat sezmoqda"¹⁶⁹.

¹⁶⁹ Жураев Н., Файзуллаев Т. Мустакил Ўзбекистон тарихи. 3 т. Т. "Шарк". 2000 й. 12-13 б.б.

Yoshlar ma'naviy mi'naviy barkamol inson sifatida tarbiyalashda:
mamlakatimizga nisbatan ichki va tashqi xavflarning oldini olishda mustahkam
immunitet shakllantirish;

yoshlarni vatan ravnaqi va yurt tinchligi va xalq farovonligi uchun kurashga
tashabbuskor bo'lishga;

vatanni sevish, uni ko'z qorachig'idek asrash. unga fidoiylilik bilan xizmat
qilishga chaqirishga;

o'tmishiga oid qadriyatlarni e'zozlash, yurtimizda bugungi kundagi kishilarning
bunyodkorlik va yaratuvchilik faoliyati asosida vujudga kelgan moddiy ashyolar va
ma'naviy salohiyatni avlodlarga yetkazishga;

vatan uchun jonini qurbon qilgan shaxslarni xotirasini doimo yod saqlashga
yoshlarni ilhomlantirish.

Yoshlarimizni bugungi globallashuv davrining murakkab sharoitida jamiyatdagi
ma'naviy tarbiya jarayonlaridagi hatti-harakatlarini eng avvalo yuksak axloq va odob,
sharqona vazminlik, ota-bobolarimizga xos bo'lgan mulohazakorlik, eng qiyin va
murakkab sharoitlarda ham o'z shaxsiy manfaatidan umumdavlat va umumxalq
manfaatlarini ustun qo'yish, jamoa bo'lib, ahil-inoq, tinch-totuv yashash kabi insoniy
fazilatlarini o'zlashtirishiga qaratish muhim hisoblanadi. Yoshlarda vijdon amri,
o'zlikni mukammal anglash va aql-idrok ta'sirida o'z jonajon mamlakati ravnaqi,
tinchligi va farovonligi uchun mas'ullik hissi, teng xuquqli fukarolik burchi oliy
darajadagi vijdon va iymon ishiga aylanishi muhimligi kun tartibiga qo'yilmoqda.

Bugungi globallashuv davrida yoshlarimiz uchun birmuncha mafkuraviy
tahdidlar mavjudligini ham qayd etish lozim. Globallashuv davrida mafkuraviy vaziyat
ham ancha chigallashib, dunyoda turli kuchlarning o'z maqsadlarini amalga oshirish
yo'lida yoshlarga ta'sir etish uslublari rivojlanib bormoqda. Ularning quyidagi turlarini
sanab o'tish mumkin: diniy ekstremizm, xalqaro terrorizm, giyohvandlik, ommaviy
madaniyat, odam savdosi, kosmopolitizm, ludomaniya, missionerlik, prozelitizm,
nigilizm, zo'rovonlik, neofashizm, shovinizm, egosentrizm, individulizm, OITS,
starizm (yulduzlarga ko'r-ko'rona taqlid), vandalizm (madaniy va moddiy
yodgorliklarni vayron qilish), axloqsizlik, fohishabozlik, behayolik, bir jinsli nikohlar,
xeppining (vahshiyona ko'ngil ochishlar).

Tadqiqotlarga ko'ra, internetda 2 mlrd.ga yaqin veb-saytlar majudligi
aniqlangan. Shulardan 12 foizi inson axloqini buzishga qaratilgan yoki ularni tashuvchi
bo'lib xizmat qilar ekan. 10 mingdan ziyod veb-saytlar o'zini o'zi halok qilish va
zo'rovonlikka asoslanganligini ko'rish mumkin. Bugungi kunda dunyoda internet
foydalanuvchilar soni 6,16 mlrd.ga yetgan. Bu esa, yer shari aholisining 64,4 foizi
internetdan foydalanadi, deganidir. Har yili internet foydalanuvchilar 2 foizga yaqin
o'sib borishi kuzatilmoqda. Ko'rinib turganidek, an'anaviy ma'lumot almashishlar va
texnologiyalar va OAVlar o'rnini raqamli texnologiyalarga bo'shatib bermoqda.

Mazkur omillarning kuchayib borayotganligi yoshlarning destruktiv g'oyalar
ta'siridan doimiy ravishda saqlanishini ta'minlash lozimligini keltirib chiqaradi.
Ta'kidlashicha, "Ma'naviy tahdid va axborot xuruji yanada kuchayganligi sir emas.
Yoshlar ongi va qalbini egallash yo'lida kurash davom etayotgani barcha jabhalarda
bo'lgani kabi o'quv yurtlarida ham, aholining turli qatlamlarida ma'naviy-ma'rifiy va

mafkuraviy targ'iboti ishlarini yangi bosqichga ko'tarishni davr taqozo qilmoqda"¹⁷⁰[2, 11-bet]. Jamiyatda yoshlar avlod tarbiyasi, ularning ijtimoiy va ma'naviy hayotda munosib o'rin topishi borasidagi chora-tadbirlar, keng qamrovli dasturlarning jadal ravishda olib borilishi taqozo etiladi.

Hozirgi globallashtirish davrida yoshlarning bunyodkor hatti-harakatlari bilan birgalikda vayronkorlikka bo'lgan intilishlari ham yuzaga qalqib chiqmoqda. Bu nafaqat tashqi, balki ichki munosabatlarda ham yaqqol namoyon bo'lmoqda. Vayronkor g'oyalarga qarshi kurashda avvalo kishilarning ogohliligi, hushyorligi, bunyodkor g'oyalarning birligi zaruriyati vujudga kelmoqda. Bu kurashda milliy o'zlikni anglash, vatanga munosib fuqaro bulish ishonchli vosita bo'lib xizmat qiladi.

“Bugungi kunda dunyoda globallashtirish jarayonlari kuchayib, tinchlik va barqarorlikka qarshi yangi tahdid va xatarlar tobora ko'payib bormoqda. Bunday murakkab va tahlikali vaziyat sohada amalga oshirilgan ishlarni tanqidiy baholab, uning faoliyatini zamon talablari asosida takomillashtirishni taqozo etmoqda. Xususan, oila, mahalla va ta'lim muassasalarida yoshlar tarbiyasi, chekka hududlar va mahallalarda uyushmagan yoshlar bilan maqsadli g'oyaviy-tarbiyaviy ishlarning yuzaki tarzda olib borilayotgani, jinoyatchilik, diniy ekstremizm va terroristik harakatlarga adashib qo'shib qolish, milliy qadriyatlarga e'tiborsizlik, erta turmush qurish, oilaviy ajralishlar kabi salbiy holatlarning oldini olishga qaratilgan targ'ibot ishlarining aksariyat hollarda kutilgan natijani bermayotgani bu masalalarga jiddiy e'tiborni talab etmoqda"¹⁷¹, deyiladi O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorida.

Mazkur maqsadlarni amalga oshirish uchun yoshlarni ma'naviy-ma'rifiy saviyasini ko'tarish, ularda vatanparvarlik tuyg'ularini yanada o'stirish borasida joylarda turli xil tadbirlar va uchrashuvlar, davra suhbatlari tashkil etish lozimdir. Jumladan:-

“Ijtimoiy-siyosiy barkarorlik –jamiyatni siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy isloh kilishni amalga oshirishning asosi”, “Etnik, madaniy va diniy bag'rikenglik – O'zbekistonning ma'naviy yuksalish manbai”, “Yoshlar va islom” mavzularida aholi orasida, ayniqsa, yoshlar o'rtasida ilmiy-amaliy seminarlar, davra suhbatlari o'tkazib borish;

- Yoshlarda mamlakatda amalga oshirilayotgan siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlarga faol munosabatni shakllantirish maqsadida ta'lim muassasalarida va tashkilotlarda “Islohotlar va Yangi O'zbekiston taraqqiyoti” mavzuida munozaralar, davra suhbatlari uyushtirish;

- Joylarda, mahallalarda, siyosiy partiyalar va jamoat tashkilotlari, ijodkor ziyolilar va yoshlar faollari ishtirokida “Yoshlar, oila va mahalla hamkorligi”, “Ma'rifatli yoshlar – Yangi O'zbekiston kelajagi” mavzuida turkum uchrashuv va davra suhbatlari o'tkazish;

- Mamlakatimizda demokratik islohotlarni amalga oshirishda ma'naviy

¹⁷⁰ Махмудов Р. Ижодий тарғиботчи масъулияти ва ташвиқот мажбурияти. –Тошкент, Innovatsiya-Ziyo, 2022. –Б.11.

¹⁷¹ Маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш ва соҳани ривожлантиришни янги bosqichga kўtariш tўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори, №ПҚ-3160, 28 июль 2017 йил. www.president.uz

barkarorlikni ta’minlashning ahamiyati, bu borada yoshlarning ijtimoiy faolligini yorituvchi turkum o‘quv-uslubiy qo‘llanmalar, ommabop nashrlar chop etish ishlari samarali natija beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Juraev N., Fayzullaev T. Mustaqil O‘zbekiston tarixi. 3 t. T. “Sharq”. 2000 y. 12-13 b.b.
2. Mahmudov R. Ijodiy targ‘ibotchi mas’uliyati va tashviqot majburiyati. – Toshkent, Innovatsiya-Ziyo, 2022. –B.11.
3. Ma’naviy-ma’rifiy ishlar samaradorligini oshirish va sohani rivojlantirishni yangi bosqichga ko‘tarish to‘g‘risida. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, №PQ-3160, 28 iyul 2017 yil. www.president.uz.